

Cauza Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. și alții c. Olandei

Cererea nr. 39315/06

Autoritățile nu au protejat sursele jurnalistice în cazul unor documente obținute din cadrul serviciilor secrete

Curtea a constatat încălcarea articolului 8 (dreptul la respectul vieții private și de familie) și a articolului 10 (libertatea de exprimare și informare) al Convenției în prezenta cauză în ceea ce privește utilizarea de către serviciile secrete a competențelor speciale împotriva a doi jurnaliști, dl De Haas și dl Mr Mos, și încălcarea articolului 10 în ceea ce privește obligarea Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. de a preda documentele respective.

Faptele principale

Reclamantii sunt o societate cu răspundere limitată înregistrată în Olanda (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V.*), editoare al cotidianului *De Telegraaf*, și doi jurnaliști, dl Joost de Haas și dl Bart Mos. Dl Joost de Haas și dl Bart Mos sunt cetățeni ai Olandei, născuți în 1967 și 1963. Ei locuiesc în Bovenkarspel și în Ridderkerk.

În ianuarie 2006, ziarul *De Telegraaf* a publicat câteva articole semnate de cei doi jurnaliști care puneau în discuție investigațiile efectuate de AIVD (Serviciul secret olandez) în care ei sugerau că dețin documente care conțin informații secrete și care ar fi la îndemâna anturajului criminal din Amsterdam. Departamentul de Investigații Interne al Poliției Naționale a obligat compania reclamantă să predea documentele, iar aceasta a depus la Judecătoria din Haga o contestația prin care a invocat dreptul jurnaliștilor la protecția surselor. Ea a susținut că examinarea amprentelor de pe aceste documente ar duce la identificarea surselor informațiilor. Judecătoria a considerat că nu sunt încălcate drepturile prevăzute de articolul 10 al Convenției Europene, deoarece nu i s-a cerut să coopereze activ la identificarea surselor. De asemenea, instanța de judecată a constatat că protecția secretelor de stat justifică ingerința în dreptul la protecția surselor. Compania reclamantă a atacat hotărârea, însă cererea a fost respinsă de către Curtea Supremă.

În iunie 2006, reclamantii au instituit un proces civil împotriva statului în cadrul căruia au susținut că dl Joost de Haas a fost interceptat telefonic și urmărit, se pare că de către agenții AVID. Statul a respins acuzațiile. Reclamantii au susținut că aceste măsuri au fost ilegale deoarece ele au avut drept țintă sursele jurnalistice. Curtea Supremă a statuat în cele din urmă că protecția surselor jurnalistice nu este absolută și că acest principiu nu presupune excluderea utilizării competențelor speciale.

În noiembrie 2006, dl Joost de Haas și dl Bart Mos au fost somați la Judecătoria pentru a depune mărturie în cadrul procesului penal instituit împotriva a trei persoane suspectate de scurgere de informații secrete. Ei au refuzat să răspundă la întrebările care ar fi dus la identificarea persoanei de la care au primit documentele. În consecință ei au fost reținuți pentru refuzul de a se conforma unui ordin judecătoresc, dar au fost eliberați câteva zile mai târziu, după ce Judecătoria a recunoscut importanța protecției surselor jurnalistice. Ulterior, judecătoria a statuat că nu poate fi vorba despre informații secrete de stat odată ce accesul la documentele deținute de AVID a fost în mod curent abordat în media. Una din cele trei persoane suspectate a fost condamnată; sentința menționa că documentele sechestrate de la compania reclamantă au fost examinate de către Institutul de Expertiză Legală Olandez, dar acesta nu a constatat nicio amprentă pe ele.

Plângerea

Reclamanții au invocat articolul 8 (dreptul la respectul vieții private și de familie) și articolul 10 (dreptul la libertatea de exprimare și informare) în privința obligației de a preda documentele care ar fi dus la identificarea surselor jurnalistice și în privința aplicării de către stat a funcțiilor speciale.

Decizia Curții

Articolele 8 și 10

Utilizarea competențelor speciale

Deși problemele ridicate de măsurile de urmărire de obicei intră sub incidența articolului 8 luat separat, în această cauză ele sunt atât de întrepătrunse cu articolul 10 încât Curtea a abordat chestiunea dată în lumina ambelor articole.

Părțile nu au disputat faptul că a avut loc o ingerință în drepturile dlui De Haas și a dlui Mos garantate de articolele 8 și 10. Însă, părțile nu au fost de acord în privința naturii exacte a acesteia. Curtea a fost de acord că scopul AVID a fost de a descoperi și de a stopa scurgerea de informații care avea loc din interior prin identificarea persoanelor care au pus la dispoziția reclamanților documentele secrete. Însă, Curtea a amintit faptul că „informațiile care identifică o sursă” includ, în măsura în care acestea sunt capabile să conducă la identificarea sursei, atât „circumstanțele factuale în care jurnalistul le-a obținut de la sursă”, cât și „conținutul nepublicat al informațiilor transmise de către sursă jurnalistului”¹. Prin urmare, Curtea a constatat că AVID a utilizat competențele sale speciale cu scopul de a eluda protecția surselor jurnalistice.

Curtea a examinat dacă ingerința a fost „prevăzută de lege”. Pentru respectarea acestei cerințe este nevoie ca legea în cauză să ofere protecție împotriva ingerințelor arbitrare din partea autorităților în drepturile prevăzute de articolele 8 § 1 și 10 § 1, în special atunci când există riscul ca acestea să acționeze în mod arbitrar având în vedere exercitarea competențelor în secret. În cazul reclamanților, ingerința autorităților s-a bazat pe Legea cu privire la serviciile secrete din 2002.² Curtea menționează că ingerința a fost previzibilă, în sensul în care reclamanții nu puteau în mod rezonabil să nu știe că publicarea unor informații clasificate, care au fost obținute ilegal de la AIVD, ar putea da naștere la acțiuni în scopul descoperirii provenienței lor.

În cele din urmă, Curtea a examinat dacă statutul reclamanților de jurnaliști implică garanții speciale pentru asigurarea unei protecții corespunzătoare a surselor lor. Spre diferență de alte cazuri³ în care măsura de urmărire nu a avut scopul de a descoperi sursele jurnalistice, prezenta cauză este caracterizată tocmai prin faptul că urmărirea jurnaliștilor a avut scopul de a determina originea informațiilor. Curtea a amintit că acolo unde abuzul poate fi ușor cauzat în cazuri individuale, care să aibă consecințe nocive asupra societății democratice în ansamblu, instanța de judecată sau o autoritate independentă adecvată ar trebui să aibă competența de a exercita controlul în speță. Însă, în cazul reclamanților, utilizarea competențelor speciale a fost autorizată în lipsa unui control prealabil din partea unui organ independent competent să prîntâmpine sau să pună capăt acesteia. În plus, eventuala revizuire după ce au avut loc faptele nu ar fi putut restabili confidențialitatea surselor jurnalistice. Prin urmare, Curtea a conchis că a avut loc încălcarea articolului 8 și 10, întrucât legislația nu a prevăzut suficiente garanții în raport cu

¹ Recomandarea R(2000)7 privind dreptul jurnaliștilor de a nu-și dezvălui sursele de informație, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 8 martie 2000.

² Articolul 6(2)(a)

³ *Weber and Saravia c. Germaniei*, (nr. 54934/00), decizia din 29.06.2006

atribuția de exercitare de către serviciile secrete a urmăririi a dlui De Haas și a dlui Mos în scopul dezvăluirii surselor jurnalistice.

Obligația de a preda documentele

Părțile nu au disputat faptul că ordinul de a preda documentele a constituit o „ingerință” în libertatea companiei reclamante de a primi și răspândi informații și că această ingerință a avut un temei legal, și anume articolul 96a din Codul de procedură penală.

În plus, ca urmare a unei proceduri legale (Codul de procedură penală) asupra căreia reclamații au căzut de acord, în timpul procedurilor judiciare documentele obținute de la AIVD au fost păstrate într-un seif sigilat. Ingerința reclamată a fost „prevăzută de lege”. De asemenea, părțile au fost de acord că ingerința s-a produs în scopul „securității naționale” și a „prevenirii infracțiunilor”; așadar, a avut un scop legitim.

Curtea a examinat dacă ingerința a fost necesară într-o societate democratică, adică dacă a corespuns unei „nevoi sociale stringente” și dacă a fost proporțională cu scopul urmărit, și dacă motivele invocate de autoritățile naționale au fost relevante și suficiente.

În primul rând, Curtea a observat că lipsa protecției surselor jurnalistice ar afecta ireversibil rolul presei de câine de pază al societății și capacitatea media de a oferi informații corecte și credibile. Ținând cont de importanța protecției surselor jurnalistice pentru libertatea presei într-o societate democratică și potențialul efect descurajant pe care un ordin de a dezvălui sursele l-ar putea avea asupra exercițiului acestei libertăți, o asemenea măsură este compatibilă cu articolul 10 doar dacă este impusă de o necesitate imperativă în interesul public.

Curtea a constatat că necesitatea de a identifica angajații AIVD care au furnizat documentele secrete reclamanților nu justifică ordinul de predare a documentelor emis reclamanților. Într-adevăr, persoanele în cauză ar fi putut fi identificate prin examinarea conținutului documentelor și identificarea angajaților care au avut acces la ele. În plus, Curtea a fost de acord că AIVD era îndreptățit să verifice dacă toate documentele scurse au fost retrase din circulație, însă aceasta nu este suficient pentru a justifica dezvăluirea surselor jurnalistice. Curtea notează că retragerea din circulație a documentelor nu ar fi avut efectul scontat de a nu ajunge pe mâini rele deoarece conținutul lor era probabil de multă vreme cunoscut de către persoanele care au fost descrise de părți ca făcând parte din „anturajul criminal al Amsterdamului”.

În cele din urmă, Curtea a observat că nu era necesară predarea fizică a documentelor, deoarece examinarea lor vizuală pentru a constata că sunt complete și distrugerea lor ulterioară ar fi fost suficiente.

Prin urmare, Curtea a conchis că Guvernul nu a oferit argumente „relevante și suficiente” în susținerea ordinului de predare a documentelor, ceea ce a dus la încălcarea articolului 10.

Satisfacția echitabilă

Curtea a statuat că Olanda trebuie să plătească reclamanților 60 000 de euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Opinie separată

Judecătorii Myjer și López Guerra au făcut opinie parțial separată, care este anexată hotărârii.